

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Jolanta Fedak

DPS.VII-0702-1-2257/jg/08

Warszawa, dnia 12 czerwca 2008r.

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu RP

Odpowiadając na złożone podczas 12. posiedzenia Senatu RP oświadczenie Pana Senatora Romana Ludwiczuka w sprawie mieszkalnictwa chronionego, którego treść Pan Marszałek przekazał mi przy piśmie z dnia 21 maja br., znak: BPS/DSK-043-502/08 w celu zajęcia stanowiska w tej sprawie - uprzejmie informuję, iż podobnie jak Pan Senator nie uważam, by dostępność i jakość zapewnianego w ramach systemu pomocy społecznej oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym także w formie mieszkalnictwa chronionego, mogły być pozytywnie ocenione.

Pan Senator stwierdza w swoim oświadczeniu, że „mieszkanie chronione to mieszkanie przeznaczone dla osób mogących, przy odpowiednim wsparciu, samodzielnie żyć w środowisku, w szczególności dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, resocjalizacyjne, zakłady dla nieletnich i rodziny zastępcze”, bowiem mieszkanie chronione jest niepieniężną formą pomocy społecznej organizowaną i zapewnianą przez gminne i powiatowe jednostki samorządu terytorialnego w ramach realizacji przez nie ich zadań własnych pomocy społecznej.

Jednostki te udzielają także pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych osobom znajdującym się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, której nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, wspierając

ich wysiłki zmierzające do zaspokojenia niezbędnych potrzeb, by możliwe było życie tych osób w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Pomoc w formie pobytu w mieszkaniu chronionym może być przyznana w drodze decyzji administracyjnej organu pomocy społecznej w szczególności osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki. Pobyt w mieszkaniu chronionym ma przygotować osoby tam przebywające pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę tym osobom. Mieszkanie chronione ma zapewnić warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną. Na koniec 2007 roku w systemie pomocy społecznej funkcjonowało około 110 mieszkań chronionych, w których było około 360 miejsc.

Mówiąc, iż opieka całodobowa nad osobami niepełnosprawnymi z zaburzeniami psychicznymi to w Polsce wciąż duży problem - prawdopodobnie Pan Senator Roman Ludwiczuk myślał o niskim poziomie rozwoju poszczególnych ogniw oparcia społecznego, w tym w formie mieszkań chronionych dla omawianej grupy osób. Należy jednak podkreślić, iż w Polsce głównym ogniwem oparcia społecznego dla osób przewlekle chorych, niepełnosprawnych, dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest rodzina. To ona jest głównym podmiotem zapewniającym „osobom zależnym”, w tym także jej członkom dotkniętym zaburzeniem psychicznym konieczne wsparcie. Domy pomocy społecznej i inne formy całodobowej opieki pełnią substytucyjną rolę wobec rodziny, zwłaszcza gdy jej nie ma lub gdy nie jest w stanie wywiązać się z ciężącego na niej obowiązku troski o niepełnosprawnych członków.

Można przyjąć, iż mieszkanie chronione jest nietradycyjną, a nawet jak to stwierdził Pan Senator Roman Ludwiczuk w swoim oświadczeniu, nowatorską, mało rozpowszechnioną i bardzo dobrą formą pomocy”. Nie sądzę natomiast, by osoby sprawujące władzę w jednostkach samorządu terytorialnego nie znały tej formy wspierania także osób z zaburzeniami psychicznymi. Prawdopodobnie słaba dostępność tej, ale także wielu innych form pomocy społecznej jest rezultatem polityki społecznej prowadzonej od lat w gminach i powiatach, która nie traktuje jako priorytetowe spraw dotyczących konieczności skutecznej walki z ubóstwem, ale także nie stawia w ostrym polu widzenia konieczności rozwoju substytucyjnych w stosunku do naturalnych ogniw oparcia społecznego dla osób i rodzin „zależnych”. Mając tego świadomość administracja rządowa uznała, że musi partycypować w wysiłkach na rzecz budowania bezpieczeństwa socjalnego osób z zaburzeniami

psychicznymi, czego przykładem jest m.in. zlecenie jednostkom samorządu terytorialnego prowadzenia ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, czy specjalistycznych usług opiekuńczych dla omawianej grupy osób. Prawdopodobnie powierzenie realizacji tych zadań samorządowi terytorialnemu w wyniku realizacji następnego etapu reformy administracyjnej państwa nie poprawi dostępności do środowiskowych domów samopomocy i do specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Pan Senator informuje, iż „częściej o mieszkaniach chronionych mówi się w kontekście samotnych matek lub osób opuszczających domy dziecka”. Nie dysponując szczegółowymi danymi na ten temat nie mogę polemizować z tą tezą. Przypuszczam, że władze gminnych i powiatowych jednostek samorządu terytorialnego chętniej zajmują się wspieraniem osób starszych, niepełnosprawnych lub chorych, niż osobami z zaburzeniami psychicznymi, które w niemałej liczbie przypadków są marginalizowane społecznie.

Ustawodawca nie określił jak mieszkanie chronione ma być zorganizowane, wychodząc z założenia, iż samorządowe podmioty pomocy społecznej podejmując i finansując działania na rzecz umożliwienia osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, a także na rzecz zaspokojenia niezbędnych potrzeb wyżej wymienionych osób i rodzin, jak również umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka przez zapewnienie im dostępu do mieszkań chronionych same są w stanie opracować i realizować program rozwoju i funkcjonowania mieszkań chronionych na terenie danej gminy, czy powiatu.

Na marginesie pragnę zauważyć, iż to nie organizacje pozarządowe decydują o tym kto i na jaki okres ma uzyskać pomoc w formie pobytu w mieszkaniu chronionym, bowiem przyznawanie świadczeń z pomocy społecznej, z zastrzeżeniem określonym w art. 106 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. Nr 64, poz. 593, z późn.zm.) następuje w formie decyzji administracyjnej. Opłatę za pobyt w mieszkaniu chronionym określa rada powiatu lub rada gminy w drodze uchwały, zatem kwestię odpłatności za korzystanie z pomocy w formie mieszkania chronionego ustawodawca uregulował zapisem art. 97 ust. 6 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Tempo rozwoju sieci oparcia społecznego w formie mieszkań chronionych, niezbędnych także osobom z zaburzeniami psychicznymi, można uznać za dalece niewystarczające. Dotyczy to zresztą również innych ofert oparcia społecznego. Niemniej

należy podkreślić, iż mieszkania chronione jako substytucyjna forma mieszkalnictwa nie powinny być traktowane jako jedyna, czy podstawowa forma mieszkalnictwa wspieranego osób niepełnosprawnych, w tym osób z zaburzeniami psychicznymi, zwłaszcza w przypadku, gdy osoba z zaburzeniami psychicznymi i jej rodzina mogą zapewnić dostęp do samodzielnego mieszkania w oparciu o mechanizmy rynkowe.

Uprzejmie informuję, iż – podobnie jak Pan Senator – uznaję mieszkalnictwo chronione będące jedną z form pomocy społecznej jako skuteczną formę wspierania niektórych osób z zaburzeniami psychicznymi stawiającą sobie za cel pełniejszą integrację społeczną omawianej grupy osób.

W aktualnym stanie prawnym i w dającej się przewidzieć przyszłości poprawa dostępu osób z zaburzeniami psychicznymi do pomocy w formie mieszkań chronionych zależeć będzie głównie od uruchamianych przez obywateli procesów politycznych inicjowanych i realizowanych w samorządach terytorialnych. Sądzę, że perspektywa poprawy sytuacji w zakresie dostępności do mieszkań chronionych w niemałym stopniu zależeć będzie od wpisania tego zadania do lokalnych strategii i programów rozwoju sieci oparcia społecznego organizowanej dla osób i grup społecznych, które bez wsparcia nie uzyskają poprawy poczucia bezpieczeństwa socjalnego.

Proponuję Panu Senatorowi rozważenie możliwości nawiązania współpracy z reprezentantami gminnych i powiatowych jednostek samorządu terytorialnego, którzy motywowałiby władze samorządów terytorialnych do podejmowania skuteczniejszych działań mających na celu rozwój sieci mieszkań chronionych jako jednego z warunków poprawy integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Biorąc pod uwagę konstytucyjną zasadę pomocniczości państwa, a także znaczenie mieszkalnictwa chronionego w procesie zwiększania szans osób „zależnych”, w tym osób z zaburzeniami psychicznymi, na włączenie ich w główny nurt życia społecznego - nie wykluczam przyjęcia i realizowania w przyszłości programu wspierającego podmioty pomocy społecznej w ich staraniach zmierzających do rozwoju mieszkań chronionych.

MINISTER
Jolanta Fedak